Any segon - II.ª Epoca - N.º 49

Diseabte 4 Octubre de 1924

Justicia Social

15 cts.

SETMANARI SOCIALISTA

Redacció: Guardia, 14, pral. - BARCELONA

AQUEST NUMERO HA PASSAT PER LA CENSURA MILITAR.

ENQUESTES DE "JUSTICIA SOCIAL"

EL FRONT UNIC OBRER

Amb partidismes mai no farem una obra positiva. Cal que només volem l'emancipació dels treballadors, i per a assolir-la unim-nos tots.

Destorbar el Front Unic Obrer, és traicionar al proletariat.

Front Unic Obrer? Per què no?; però abans organització, volem

Es força encisadora aquesta enquesta de JUSTICIA SOCIAL, per a que un home resti sord i mut al seu davant.

La situació dels obrers de Catalunya i del reste d'Espanya, perteneixents a la Confederació Nacional del Treball, fa, però, un xic difícil tractar sobre aquest tema.

No es pot tractar d'un agrupament de forces—col·lectivament parlant—quan d'aquestes la més important, almenys a Catalunya, ha desaparescut per propia voluntat dels seus dirigents. Ens referim a la C. N. del T.

Contra aquesta dèria de dissolució dels estaments obrers, ens aixecàrem un any enrera i en protestem ara novament, davant del fet consumat.

Com, doncs, parlarem sobre el Front Unic Obrer, si la unitat més important i que motiva aquesta enquesta no existeix? Se m'objectarà: Si la col·lectivitat no existeix, existeixen els homes, els obrers que comprenen la necessitat d'aquest Front Unic Obrer per a la defensa dels interessos de classe. I amb això si que cal confessar que estem absolutament d'acord.

Però els pactes sols es fan d'unitat a unitat, i si la nostra ens manca, cal primer donar-li vida, constituir-la i que per la seva seriositat i capacitat sigui respectada i admirada per propis i extranys.

Volguer fer Front Unic Obrer, sense estaments que desenrotllin la seva tasca a la llum del dia, seria tant com volguer mantenir un equívoc que tants grans i greus perjudicis ha reportat a la classe treballadora del nostre poble.

Volguer establir un pacte obrer, sense previament i pública detallar les condicions i procediments seria tant com confiar amb els fets del primer sant miraculós que se'ns presenti.

El clima i el caràcter bondadós dels obrers de Barcelona i Catalunya ha fet que fos possible la importació de tants *ocells de pas* dintre les nostres organitzacions. *Ocells* de plomes molt variades i vistoses que de tot tenien menys perseverància en que el seu plomatge no fos tacat de quelcom que infecta i que els que del treball vivim sempre n'hem estat separats.

Cal dir les coses el més clar possible, perquè d'aquesta manera serà l'única demostració de la bona fè de tots, al mateix temps que l'estímul, que portarà a l'actuació obrera a tots aquells obrers que, fastiguejats pels procediments i imposicions, avui resten indiferents dins les seves llars.

Precisament, en aquest mes de Setembre fa un any que alguns militants a la C. N. del T. presetaren a l'organització de Barcelona, la necessitat de la celebració d'unes assemblees deliberatives per a definir actituts i conductes.

Començades aquestes assemblees—de les quals creiem que n'haurien sortit sanes rectificacions i estímul de responsabilitat per tots aquells companys que desempenyaven càrrecs en juntes i comitès—veiérem amb dolor que un cas de força major suspenia les nostres deliberacions en les quals xifraven totes les nostres il·lusions per a la consolidació de la força obrera perteneixent a la C. N. del T.

I diem que les nostres il·lusions tenien un basament en aquelles assemblees perquè començava a patentitzar-se la informalitat d'alguns companys de comitès, amb les determinacions d'acords de congressos, com també l'intromissió en l'organització obrera d'elements que per la seva composició eren irresponsables davant dels continuats fracassos, que moral i materialment causaven amb les seves imposades decissions a la classe treballadora.

La creuada lliurada—entre els partisants reflexius i els que creuen que basta la seva voluntat i el seu entussiasme per a tirar endavant i triomfar—prengueren caràcter de tal violència—durant els darrers mesos—que no cal recordar en aquest moments.

Però sí, cal recordar i mirar la situació en que ens trobem avui. I és per això que es fa més interessant, al nostre entendre, no el Front Unic Obrer, sinó la necessitat, abans que tot, de fer possible el funcionament dels sindicats d'indústria per la defensa dels treballadors i la seva política econòmica amb tota intensitat.

Després de tot això, el Front Unic obrer s'imposa amb tots els obrers, siguin del rengle que siguin i qualsevulga que sigui que s'atreveixi a combatre'l i destorbar-lo essent obrer, tindrem dret a dubtar de les seves bones intencions.

Sols així podrem arribar a un *front de classe* que sigui l'expressió positiva de la transformació de valors que realitza el món.

Companys treballadors: Prou de fòbies entre nosaltres; recordem-nos que tots som explotats i que el temps passa, entretant que la burgesia riu de la nostra incomprensible *inconsciència* de classe.

Roc Guinart

Ens veiem impossibilitats de publicar el dibuix de «Shum».

Pel Front Unic

Solament em mou a escriure aquestes ratlles el gran desig de veure aplegats en un fort organisme tot el proletariat de la nostra terra. Em sap molt greu no poguer aportar en aquesta enquesta una valor. Les meves opinions, les idees que pugui suggerir, no aniran avalades per una firma que tingui una grossa significació; solament, això si, portaran una alenada de sinceritat, que és ço que més falta fa, per arribar a obtenir una finalitat pràctica.

Tots, anarco-sindicalistes, comunistes, socialistes, afirmem a la una «Les organitzacions obreres no existeixen en la nostra terra». Tot resta anorreat, cal recomençar el foc nou.

Bé; essent així, el front únic no pot constituir-se per un aplegament d'organitzacions amb programes o finalitats més o menys definides. Hem de parlar clar. Ço que podem fer en aquests moments és crear un organisme. Com? Quina orientació li donarem? Es a l'anar a crear l'organisme que podem fer el front únic. No pensem en crear un partit, una escola política-filosòfica; seria imposible agermanar-nos sota aquesta base. Que pot ajuntar-nos a tots? Una organització sindical, una organització que aplegant a tots els obrers amb conciència de classe, treballi en un ample sèntit, enforfint la conciència del obrer preparan-lo pels grans destins, que la marxa de l'humanitat els reserva.

No podrien coincidir amb una idea així tots els homes que a Catalunya han treballat en tots els sectors del obrerisme

Així començaria el front únic. Tots plegats en un esforç comú remoure la conciència esmortuïda del nostre proletariat, mentres prepararíem la forma que deuria tenir l'organització. Deixar a part tot el dogmatis-me, donar a aquesta organització el singularisme propi. Dintre d'ella podrien espandir-se totes les ideologies, sempre que no vulguessin ésser imposades.

Hem de tenir en compte, que si aquest problema del front únic és primordial en totes les nacions, per poguer sostenir la lluita de post-guerra, amb la burgesia, ho és molt més a casa nostra. Arreu velles organitzacions, potentes, amb nuclis selectes, entrenats, representen forts murs de comptenció i motius d'estimul, al resoldre's els problemes que es plantegen, unes voltes polítics, altres meraments socials. Nosaltres orfes de tota força som atropellats en tots els terrenys, cap defensa ens queda, hem de deixar-nos junyir al carro del potentat i al del autòcrata.

No us sembla leaders, lluitadors, escriptors que és preferible trobar-nos tots agermanats en una organització, encara que aquesta no sigui la capelleta preferida, que continuar formant escamots que cap influència poden tenir en les resolucions dels problemes que directament ens afecten?

La nostra convivència ens faria desapareixer aquests hermètics dogmatismes que tant ens perjudiquen i que tant allunyen el triomf de concepcions socials més humanes que les actuals.

Si em dirigeixo a la part seleccionada o selecta del nostre obrerisme, és com abans dic per haver desaparegut els nuclis d'organització. No voldria que us pogueseu pensar que això significa un despreci a la massa anònima, no; és aquesta a la fi la que vull veure actuar, la que desitjo veure redraçar, pendre el lloc que li correspon i donar senyals de la seva valua. Però per arribar a ella he de dirigirme als homes que ella ha ja consagrat, com a directius o com a lluitadors infatigables. Vosaltres sou els que deveu donar la norma, deixeu apart les minces diferenciacions, aplegueu-vos i llenceu potent el crit:

Treballadors de Catalunya, uniu-vos!

Martí Vilanova

Girona, 15 IX-1924.

EL FRONT UNIC

Creiem interessant reproduir l'article que Glicini va publicar, en la quotidiana secció «Temes Socials» i amb el títol que encapsala aquestes ratlles, a «La Campana de Gràcia» del 13 de setembre.

Es tracta d'establir entre els obrers de Catalunya el front únic.

La iniciativa és de JUSTICIA SOCIAL i sembla que aquesta aspiració la comparteixen alguns elements del Sindicalisme àcrata.

Res més necessari que s'uneixin els qui combaten una mateixa cosa, i pateixen de la mateixa injustícia; però poc s'haurà guanyat si tot se'n va en nobles paraules i no es troba el millor lligam d'aqueixa unió, ni la base que pugui sustentar-la, sense cedir ni esquerdar-se, la comunitat de l'obra que volem ben fructifera.

I el moment és propici, car mai com ara s'ha vist tan clarament la possibilitat de que el capitalisme reculi davant l'escomesa de forces unides i concertades.

Moltes són les raons que semblen oposar-se a aqueixa unió, però cap d'elles, n'estic pregonament convençut, té una importància essencial contrastada amb l'augusta idealitat que ens uneix a tots, sens que molts s'en donguin ben bé compte.

Un error de principi tàctic dels nostres àcrates, és volguer treure la força combativa i el llevat ideal de la misèria ambient. En canvi els socialistes pequen per predicar massa, el benestar i la felicitat.

Cert que la misèria és una cosa odiosa i la felicitat un ideal respectabilíssim. Però ni la lluita actual ha d'estar moguda per la misèria ni el nostre idealisme ha de tenir una finalitat purament hedonista.

Car si algun dia el règim capitalista acabès amb la misèria, cosa que no és imposible, deixariem d'ésser socialistes o àcrates i ens posariem tots d'acord per a creure que el sistema de classes té de continuar perquè ens faci materialment feliços?

Està clar que no. Peró això prova precisament que el que ens fa lluitar i ens ha d'unir no és la misèria actual ni la felicitat futura sinó altres coses més altes i més ideals.

Cal que no donem pàbul a l'horrible idea que la Justícia Social, l'igualtat econòmica, els principis universals d'ètica, les injusticies i les opressions morals, el pacifisme, sien coses que solament interessin, no ja a una determinada classe, sinó als mes miseriosos d'entre tots els qui la formen.

Per a ésser socialista com per a sentirse àcrata, no cal tenir fam, ni pensar amb una felicitat més o menys egoista, sinó que n'hi ha prou amb sentir, unes vegades, la veritat d'aquelles doctrines i la lògica inflexible de les conclusions científiques a que arriben; i en altres casos l'imperatiu de la consciència universal que dicta la necessitat de normes absolutes i objectives.

Resulta d'això que l'acció sindical directa i orientada envers la única finalitat de la vaga és ineficaç, perque no combat al capitalisme sinó en un terreny i amb una sola arma deficient; i no és transcedental, perquè deixa fora de la seva òrbita, no solament els interessos morals de l'home, sinó també els elements orgànics d'una nova estructuració econòmica i social.

Des d'aquest punt de vista no podem concebir el Sindicalisme sinó com una doctrina que encarni en la realitat viva, animant-la en tots els espectes i impulsant-la cap a una finalitat camplexe que comprengui tot l'home i tota la col·lectivitat.

Ultra organitzar vagues el Sindicalisme haurà de crear cooperatives o falansteris, és a dir, formes i nuclis de producció de distribució i de consum anticapitalistes: haurà de crear i fomentar escoles i biblioteques on es formi la mentalitat de les noves generacions, segons els principis del laicisme i del racionalisme; editarà obres de divulgació doctrinal, impulsarà les manifestacions d'art popular, l'estudi de noves teories ètiques, filantròpiques, penals. Haurà d'anar preparant, en una paraula, tant en l'ordre econòmic com en l'espiritual, l'adveniment d'una societat més noble i més justa.

Està clar que aquesta tasca immensa no pot desenrotllar-se fecundament mentre ens mantinguem desunits. La desunió allunya sempre l'efectivitat dels ideals, allarga l'existència de l'adversari.

Capitalisme i Comunisme són dos termes evidentment contrarís. Però l'oposició entre acràcia i socialisme és més nominativa que reial i si mirem al fi pràctic ens haurem de convèncer que coincideixen exactament en llur substància.

Quan ens adonarem de que la distància que ens separa de l'ideal està en raó directa del temps que triguem a unir-nos?

Una condició primária de vida és la reunió de cèl·lules, i la garantia més certa de salut i fortalesa està en l'equilibri actiu i el solidari funcionament de totes les parts d'un organisme.

GLICINI

97. Aleshores el cumpliment de la veritable promesa estará próxim a realitzar-se i les mirades dels infidels estarán fixes amb estupefacció. Desgraciats de nosaltres!, diran. Erem indiferents respecte de l'hora, i erem impius.

El Corán. Sura XXII

La "Poesia" social

Recordem de uns antics versos d'En Francesc Pujols aquestes tres ratlles sugestives:

Quan la pageseta
ve de combregar,
tot ho veu més clar.

El poeta no ens diu si la pagessta ho veu tot més clar per efecte de la comunió o perquè ja sigui més entrat el dia. Nosaltres conjecturem que la pageseta va llevar-se molt de matí, quan tot just llustrejava, que va satisfer la seva devoció i, en sortint de la iglésia, ja el sol era alt i les coses es veien més clares. Potser no és així, però amb tot i que confessem la nostra fal·lera per les poesies, hem de declarar que preferim molt més veure les coses clares per raó de tenir la vista sana i ésser ben estesa la claror del dia, que no pas per la virtut ocasional que pogués dispensar-nos la llum interna que's desvetlla després de una comunió sagrada.

I volem que res no siga dit ni insinuat en contra del altissim sagrament que sota la mirada benèvola de Nostre Senyor pren formes tan diversos i variades en aquesta terra de les preferències divines. Per ningú no és cap secret que en de comunions que s'ofereix a la nostra contemplació no manquen els aficionats a combregar amb rodes de molí. I com que tot es fa a fi de bé, la Providència no ho considera irreverent i en mantes ocasions s'entrega més a gust al rústic que la veu personificada en un objecte groller que no al sacerdot que segueix al peu de la lletra totes les regles del ritual.

Aquesta és una fulla oberta a totes les opinions, i la nostra també hi té cabuda. Dies passats llegiem en aquestes mateixes planes que malgrat la política dels socialistes espanyols, l'acció del sindicalisme català havia fet arribar a tot els recons d'Epanya els beneficis d'augments de salaris i millorament de les condicions de treball. La idea és respectable—com totes—sobretot si no vol referir-se a cassos com el dels camperols de Jerez, els quals després de sufrir les propies convulsions i el dinamisme de les nostres organitzacions *libertarias*, es troben avui guanyant el jornalet antidiluvià de tres pessetes i mitja *quan tenen feina*.

La nostra flaca, companys, és la «poesia». Ja hem començat confessant la nostra debilitat. Fóra bo que tots fessim el mateix. Potsér fóra això la pedra fonamental del front únic obrer, aquest front que, com dèia el nostre insigne «Apa», només podrà existir si tots tenim dos dits de front.

La nostra «poesia» perjudica la veritat però no la substitueix. Vivím una temporada en el corrent d'un lirisme infantil i quan cessa aquella vibració, anem per un altra. Nosaltres, amb la veritat senzilla creiem que anem despullats. La questió és mantenir els braços enlaire, suara amb el puny clos, ben tost amb geste d'imploració, però sempre esperant vanament la lluna i el miracle. Es veu que la vida pràctica de treball i d'eficiència no pot tenir cap atractiu per nosaltres.

Ara resulta que estem en plena fallida de la democràcia i del parlamentarisme. Tothom està d'acord en aquest punt, els blancs i els negres. Som doncs en l'epoca feliç . Mentres duri la una, hem de suspirar per l'imposició de l'altra. Ara, ben mirat, no ens queda altre recurs que suspirar per la dictadura de Moscou. Bulgària està a punt de donar-nos l'exemple. Si ens hi fixem bé, potser hi apendrem alguna cosa.

Potser hi apendrem la lliçó tan absolutament necessària que des de que el món és món res s'ha inventat ni s'inventarà que resumeixi la més alta doctrina humana com el govern per discussió. Quan s'apaga la discussió, company, l'humanitat és un cadàver. Govern, direcció, guia, administració, diga-ho com vulguis, però admet la única comunió possible aquella del dret a intervenir en la marxa del bé comú en la forma més directa i personal que es pugui. I creu-nos, home que medites sobre la revolució social, que si t'apartes d'aquest camí

Amb tota la «poesia» que curulla l'ambient, amb tantes actituds com es destaquen per tots indrets, amb tanta vèrbola supèrflua com s'instal·la per a superar la vèrbola eminent , potser encara algun dia podrem acreditar com article nou la patriarcal sentada dels homes primitius que es reunien per a decidir, després de discussió, la ruta que empendrien. Es segur, o gairebé segur, que en pobles supersticiosos,

, mai s'arribarà a compendre el veritable sentit de les paraules «democràcia», «representació», «tribunal popular», etc., etc., i tot es referirà a minúsculs episodis caciquils que deixen compendre als pobles destinats a la dictadura la puerilitat d'aquesta retòrica civil i humana. Molt fàcil que arribi a predominar , en una forma semblant a Rússia, aquell alt principi de l'imperi romà que no més un govern fort i absolut pot garantir la llibertat dels ciutadants. Però més fàcil que tot és que el poble absent i sempre abstinent arribi a confondre el feixisme i el comunisme i li arribi a ésser indiferent el govern de la dictadura blanca i el govern de la dictadura roja.

Per això, tot i estimant la «poesia», preferim veure les coses clares per raó de tenir la vista sana i ésser ben estesa la claror del dia.

Aquest número ha passat per la censura

CRONICA HEBDOMADARIA

Política internacional

La V Conferència de la Societat de les Nacions

La primera etapa de l'assemblea de la Lliga de les Nacions és ja un fet històric oblidat gairebé per tothom. La condició hebdomadaria de les nostres cròniques amb la gran activitat de la vida internacional ens fa aparèixer sempre extemporanis, però no podem deixar de registrar els graus esdeveniments per tal de que els nostres pacients lectors tinguin un resum de la història mundial de l'època.

La Conferència va inaugurar-se el dia 1.r de setembre. Presidia Hymans, ministre d'Afers extrangers de Bèlgica, el qual en el discurs d'obertura feia remarcar la diferència que hi havia entre l'assemblea actual i la que va presidir quatre anys enrera. Aleshores la Lliga de les Nacions era una oficina freda sense història ni tradició i sense cap objectiu concret. Ara té vida i eficàcia i en prova d'això commemorava la seva intervenció en diversos conflictes internacionals i la seva actuació en la esfera política i econòmica la qual fortifica, suavitza i facilita la vida de relació entre les 56 nacions que la composen.

Motta, el President de la Confederació Helvètica fou elegit president definitiu de l'assemblea per 45 vots dels 47 delegats presents. Com en assembles anteriors, va acordar-se constituir sis grans comissions per a millor distribuir i preparar les tasques de la Conferència: una de qüestions jurídiques, una altra d'organització tècnica, una altra de reducció d'armaments, una altra d'administració interior, una altra de qüestions socials i una de qüestions polítiques.

Haurem de deixar per a millor ocasió comentar el discurs del Prof. Gilbert Murray, delegat britànic, sobre els drets de les minories nacionals. Parlant els caps de govern de Gran Bretanya i França respecte a qüestions trascendentals i immediates, podem resignar-nos a passar per alt altres assumptes que ens interessen. Va parlar MacDonald el dia 4, i pot resumirse el seu notable discurs dient que no creu que la pau pugui establir-se amb pactes de mútua assistència ni amb combinacions de força sinó amb el desarmament. Les paraules «seguretat» i «agressió» no poden definirse fàcilment si no es dona temps a la justícia per a que es sobreposi a la passió. Les nacions que avui són considerades perilloses han d'entrar a la lliga i respirar l'atmòsfera de pau. L'exemple el dona Dinamarca anant sense vacil·lació al desarmament i unicament a mesura que les nacions vagin perdent la confiança en la força bruta aniràn posant fè en l'arbitratge obligatori. Cal instituir l'organisme d'apelació i arbitratge i hem de crear-li des d'ara l'atmòsfera necessària per a que pugui viure i perdurar.

Herriot va fer un discurs brillant a base de la sentència de Pascal: «El dret sense la força és nul; la força sense el dret és tirania». La justícia ha d'ésser amparada per la força. Definint el concepte d'agressió va dir que «era agressor aquell que no es volia sotmetre a arbitratge». Va dir que mantenint les necessàries garanties de seguretat, calia crear la convicció de que la guerra era un crim.

Les discrepàncies entre els criteris francès i britànic es feren més tangibles en els discursos de Lord Parmovi i del delegat grec Politis. Ambdos plens de doctrina i de substància pràctica reforçaven respectivament l'argumentació de MacDonald i de Herriot venint a dir el primer:—Desarmeu els estats i us gerrejaràn—i el segón:—Feu que el desig de pau guanyi els cors i els pobles, voluntariament, aniràn desarmant-se.

Peró MacDonald i Herriot no podien partir de Gènova sense donar una sensació d'avinença i cordialitat. El progecte d'assistència mutual preparat per la Societat de les Nacions havia motivat fins aquella data 27 respostes, 14 de les quals eren de franc refús, 3 de dubtoses, 6 d'acceptació condicional i només dugues—Bulgària i Estònia—de total aprovació. Hi havia la proposta dels Estats Units molt digna de tenir-se en compte. Calia doncs trobar la fórmula momentània que permetés prosseguir els treballs a favor de la pau universal en un ambient de confiança i harmonia. I els dos presidents, Herriot i MacDonald, pogueren presentar en comú una resolució que l'assemblea va aprovar unànimament i que diu:

«L'Assemblea, prenent acta de les declaracions dels governs representats, veu amb satisfacció que contenen la base de l'establiment d'una pau definitiva,

»I decideix, per tal de conciliar les divergències que s'albiren entre els punts de vista exposats, i, bon punt s'arribi a un acord comú, que la Lliga de les nacions convoqui en la data més propera possible una conferència internacional sobre armaments, a qual fi,

«1.er La 3.a Comissió queda encarregada d'examinar els documents relatius a la seguretat i a la reducció d'armaments, particularment les observacions dels governs al progecte de tractat d'assistència mutual preparat en virtut de la resoluciò 14 de la 3.ª Assemblea i els altres plans preparats i presentats a la Secretaria després de la publicació del progecte susdit, així com les obligacions contingudes en el pacte de la Lliga en relació a les garantíes de seguretat que un recurs d'arbitratge i una reducció d'armaments exigeixen;

»2.n La 1.ª Comissió queda encarregada:

»a) D'estudiar, en vista a possibles esmenes, els articles del pacte referents a l'endegament de conflictes; b) D'examinar dintre els límits dels termes de l'article 36, paragraf segón, de l'estatut de la Cort Internacional quina major precisió és possible que faciliti l'acceptació general de la clàusula, reforçant la solidaritat de les nacions del món i resolent per mitjans pacífics totes les diferències que es suscitin entre els Estats.»

M. Serra i Moret

L'Exposició de SHUM

El dia 25 es clausurà l'Exposició de l'Acher, suàra traslladat a Alcalá de Henares. Com saben els companys, l'èxit que ha assolit és gros.

La manca d'espai ens impossibilita de parlar-ne amb l'extensió que es mereix. En el número pròxim li dedicarem un bon espai.

ERRADA.—*En el número passat, per error, el treball «La Pau....» aparegué signat per Faustí Rossetti, quan havia de dir Faustí Monrós, que és el nom del seu autor.*

ELS HOMES D'AHIR I D'AVUI

Bjørnstjerne Björnson

Bjørnson o Björnson, ha estat sempre molt més popular que el formidable Ibsen als països escandinaus. Björnson ha parlat sempre al poble i ha pres part en les lluites polítiques. Ibsen amurallat serà el seu sublim i quasi ferotge individualisme aristocràtic, no podrà trascendir al poble sinó com motiu d'unes inquietuds psicològiques, íntimes i complicades que necessiten d'una preparació que encara no és a l'abast de tothom. Quan biografiarem més tard Ibsen, bé caldrà dir-ne dos mots sobre aquest especialissim caire del geni d'Ibsen, el rebel.

Björnson nasqué a Kvikuc (Noruega) el 8 de desembre de 1832. El seu nom vol dir Fill de l'Ós i Constel·lació de l'Orsa Major. Temperament actiu i lluitador, a vint anys, estudiant encara a l'Universitat de Cristiania ja col·laborava en els periòdics del seu país. Mai deixà d'ésser periodista, art que sentia profundament, i que no oblidà, ni en les seves més agitades èpoques. Es pot dir que durant la seva vida dirigí, co-dirigí o col·laborà en quasi tots els diaris de Noruega. Escrigué també assiduament en diaris danesos i americans. Feia articles polítics o literaris i excel·lia en les crítiques teatrals.

Una novel·la, «Sgunöve Solvakheu» (1857) féu la seva reputació literària. Aquesta novel·la ha estat traduïda a quasi tots els idiomes. Els costums noruegs hi són retratats de mà mestra. «Arue» (1858), «Un gai company» (1860), «La filla de la pescadora» (1868) i «La murxa nupcial» (1873), hagueren una excel·lent acollida i confirmaren la reputació de Björnson.

Björnson és encara el poeta nacional de Noruega. Les seves balades i cançons bellissimes, la majoria musicades per grans mestres, són universalment conegudes. Una d'elles que té per títol «Sí, nosaltres estimem aquest país», amb música de R. Nordrakk, ha esdevingut l'himne nacional de Noruega. La seva trilogia «Sigurd» és verament l'obra d'un gran poeta, i el seu poema «Bergliot», és meravellós.

Per un notable drama històric en un acte «Entre les batalles» fou nomenat Director artístic del teatre de Bergen (1858-59), i després del de Cristiania (1866-67). Entre les seves obres dramàtiques célebres cal citar «Huldu, la coixa» (1858), «El rei Svenc» (1861), la grandiosa trilogia «Sigurd Slembre» (1862), «Els nou casats» (1865), «El Redactor» (1874), «Una fallida» (1875), «El rei» (1877), «Leonarda» (1879), «Un guant» (1883) i «Over Evne» (Més enllà de les forces humanes) (1883), enorme composició en dues parts, una religiosa, molt enigmàtica, i l'altra, obertament socialista. Dites obres són famoses i pertanyen ja a la literatura universal. L'última obra teatral fou «Laboremus» (1901).

En aquests drames, Björnson, flagel·la despietadament els vicis i deficiències de l'actual societat capitalista, decantant-se noblement i obertament per la necessitat de donar satisfacció a les reivindicacions del proletariat. En aquest sentit, malgrat certes imprecissions pròpies del poeta, és un veritable socialista avançat.

La seva vida és una de les plenes que es puguin imaginar. I incansable en defendre els seus ideals de llibertat i emancipació, viatjà molt, donà infinitat de conferències a Suècia, Noruega i Amèrica, fou diputat per la Stortling, pronunciant-se per la separació política de Suècia i Noruega, i tingué temps encara de demorar llargues temporades a Roma, París, Berlín i altres ciutats europees.

Cristiania li erigí un monument en vida, en 1899. A Copenhague es publicaren les seves Obres complertes, en 1900. Comparti amb Ibsen el premi Nobel per la literatura en 1903. Casà la seva filla amb el fill d'Ibsen. Volgut de tothom morí el 26 d'abril de 1910.

Demòphil

Visita a l'Exposició Internacional de la Cooperació, a Gant

III

No ha près Anglaterra la part activa que era d'esperar en el Certamen internacional cooperatiu, però en ell han fet acte de presència les grans organitzacions britàniques, lo que ens facilitarà els mitjans de donar una idee aproximada de llur trascendència en el camp de la producció del consum i del canvi i en el terreny social.

La Unió de Cooperatives d'Anglaterra i d'Irlanda, fundada en 1889, agrupa 1.296 societats.

L'organització de cooperatives en Gros, amb centres establerts a Londres, Manchester i Newcastle, és una Federació composta de 1192 societats cooperatives de consum, amb una venda anyal de 66.205.566 lliures esterlines i amb un gir bancari de 12.370.702,350 lliures.

Aquesta central de les societats de consums fabrica tots els articles que necessita: alimentació, vestits, articles familiars i d'amoblament.

Disposa d'extensos terrenys de cultiu, té lleteries i cria de bestiar i posseeix dipòsits a Dinamarca, Espanya, Estats Units, Canadà i Africa occidental. Es l'agència central de Banca i de segurs de tot el moviment cooperatiu britànic.

La Societat Cooperativa en Gros d'Escòcia, fundada en Glasgow en 1868, compta amb un capital de 6.622.300 de lliures esterlines. El número d'entitats federades és de 271. Les vendes fetes durant l'any 1923 foren de 17. 259.900 lliures i el valor de la producció anyal és de 5.155.332.

La Federació de les Cooperatives obreres de producció, que té el seu domicili social a Leicester, fou fundada en 1882, amb la missió d'unificar l'acció d'aquestes cooperatives federades, en número de 45 i amb un gir anyal de 1.907.629 de lliures esterlines.

Aquesta Federació té intervenció directa en les següents indústries: Manufactures textils, tallers de confecció, fàbrica de calçats, comerços de metalls, construcció i fàbriques de mobles, impremptes, etc.

La Cooperativa Nacional de Publicacions és una organització constituida pel Magatzems en Gros britànic i per les societats cooperatives de consum afiliades a la Unió Britànica, publica dos setmanaris, una revista mensual, altra revista mensual per a la joventud, una revista mensual pels nens i altra revista bi-mensual.

Donant una ràpida mirada a altres països, veiem que la Unió Suissa de les societats cooperatives de consum, amb domicili social a Basilea, està composta de 500 societats i en l'any 1923 ha tingut un gir de 119.500.000 francs.

La Federació Nacional de les cooperatives de Dinamarca, fundada en 1893, està integrada per 1800 societats amb un gir anyal de 200 milions de corones. Ademés té un Banc cooperatiu i societats de compra i venda, que fan el comerç de forratges, de grans i llevors i societat de segurs i de producció, etc., amb un total de 9.000 entitats, de les que formen part 1.200.000 membres aproximadament.

Altra organització cooperativa està constituida per societats de consum, forns, societats de construcció, bancs, cerveceries, entitats d'artistes, etc., amb número de 140 i amb 80.000 socis. Aquesta organització publica la revista mensual *Kooperationen*.

La Unió de les Cooperatives d'Estònia, fundada en 1919, la constitueixen 370 societats.

Ademés funciona en aquest país la Societat central de les entitats cooperatives estonianes de producció, fundada en 1917. Es un centre de compra i venta en gros, d'aquestes entitats.

Compta amb capitals i reserves per valor de 50 milions de marcs, amb 265 societats i 1.100.000 socis; el gir anyal és de 1.200 milions. Té el Banc Popular Estonià, al qual hi estàn adherides 314 societats; compta amb una Central de segurs i una d'agricultura, i altres importants organitzacions de caràcter divers, però totes elles montades a base de la cooperació.

Acabarem en l'article immediat.

J. Comaposada

ERRADA.—Per un descuit del company caixista, en el solt que fa dues setmanes publicá JUSTICIA SOCIAL titolat "Un article de Besteiro", que aparegué com un treball de redacció, es descuidaren les inicials del seu autor, que són J. R. i T.

TREBALLADORS ESPIRITUALS

Es certament satisfactori trobar reunits per primera volta a Catalunya, en institucions diverses de modesta apariència, però de profunda eficàcia en el pervenir, treballadors de totes menes, homes de taller i homes ploma, proletaris de fàbrica i proletaris d'Universitat... La semèn està enterrada i les conseqüències d'aquest fet són incalculables... I és que per fi s'ha començat a compendre que en el fons i a despit de totes les incomprensions i de tots els recels, tots som uns i els mateixos. Intel·lectuals o manuals, tots enterrem el nostre treball en profit de qui no treballa. Recordis per subratllar gràficament aquesta veritat indiscutible, que hi ha professors universitaris que tenen una retribució de 29 duros al mes!... I si després d'això hi ha algú que dubti, no ens és possible més que dedicar-li un gest de trista commiseració...

Naturalment que en parlar d'intel·lectuals no ens referim a aquests pobres pedantets de capelleta, plens de buida vanitat i de ridícula mania aristocràtica, que bullen a tot arreu i armen a casa nostra tanta cridèria insubtancial, aquests pobres diables, turmentats per tots els petits arrivismes, compendi dels set pecats mortals, exerceixen simplement una fervent professió de ganduleria, disfressada d'altiunió superhome i de grotesca autocontemplació. La seva decidida vocació els exclueix naturalment de tot el contacte amb els homes treballadors.

Intel·lectual no és l'home de superior intel·ligència, que passeja la seva superioritat pel damunt de la vulgaritat que l'entorna. Un mecànic i fins un gandul pot ésser molt més intel·ligent que un intel·lectual. La diferència no està forçosament en un desequilibri de qualitats espirituals, sinó més remillament, en la mena de treball que realitzen. Intel·lectual és simplement l'home que treballa en les coses de l'intel·lecte. I les coses de l'intel·lecte són simplement una part de les coses de l'esperit.

Per això l'eminent Alomar ha proposat agudament substituir una paraula per l'altre; l'esperit és més ample que l'intel·lecte; l'intel·lecte és tant sols una manifestació—una de tantes manifestacions—de l'esperit. Aquest canvi de nomenclatura ens permet demés, dislocar convenientment les nostres escales valorals. No tots estaríem potser d'acord, en concedir una superioritat a tot aquell que cultiva l'intel·lecte. En canvi, ningú trobarà probablement inconvenient en col·locar a les més altes jerarquies l'home de veritable esperit. Així s'estableix, per fi, una fonda escisió social entre els homes, la més greu i la mes fonda de totes les escisions. Si volem prescindir de la paraula *superhome* perquè ha perdut tal volta la sava primitiva, convertint-se en una encarcarada careta de vanitat personal, ens caldrà en canvi distingir radicalment entre homes i *sub-homes*. *Sub-home* és aquell erecte que no s'entrementeix ni participa en els àmbits de l'esperit.

Així, amb aquest lleuger canvi, tots a una, podrem entrar en una nova i ampla categoria. Espirituals serem tots els homes que en les coses de cada dia, en els nostres treballs habituals, hi posem, en fer-los, tot el fervor del nostre esperit. Injectat el nostre esperit en les coses, imprimir en totes les coses la vibració meravellosa de l'esperit. Tal és, en ultima instància, el sentit més alt de la paraula cultura: l'esperit concretant-se, objectivant-se en *coses*, penetrant les coses, impregnant les coses de la seva pura i delicada essència.

Quan es fan les coses amb l'ànima, l'ànima s'hi incrusta: els forjadors de les retxes de les catedrals gòtiques feien cultura, eren artistes; el seu esperit vibra eternament en la seva obra.. Tots coneixem en canvi, amb massa freqüència per desgràcia, poetes o catedràtics amb ànima de guàrdia civil.

A tots ens cal per tant un alt imperatiu irrevocable; per entrar en la nostra Congregació, en una comunió espiritual perfecte, dues condicions exclusives s'exigeixen: ésser treballador—és a dir contribuir activament i amb vigoria enèrgica voluntat en la llarga tasca de la Humanitat en la història—i ésser espirituals—és a dir: posar en la nostra obra tot l'esperit i tota l'ànima, pensant que totes les coses, petites o grosses, fetes amb l'ànima, s'eleven a la categoria d'adquisicions eternes.

Joaquim Xirau Palau

Carnet d'un heterodoxe

El deure

— *La llibertat t'imposa el deure...*

— *¡M'imposa el deure?—¡Una obligació? Ella? La llibertat?*

— *I et dona drets. No hi ha dret sense deure.*

— *Els altres principis i sistemes, així mateix parlen.*

— *Que vols dir?*

— *Que una llibertat que m'imposa un deure, una obligació, un jou, un límit, com altre mena d'idealitat qualsevulla,—ja no és lliure.*

— *Com s'entèn?*

— *Que manco de llibertat en nom de la llibertat.*

— *Per què?*

— *Perquè l'ombra només d'una obligació que pesi sobre mi, ja és una esclavitud.*

— *Desvariejes.*

— *Si tu vols, si. Però no hi haurà vera llibertat entre els homes, fins que tots ens alliberem àdhuc de la supertició de la llibertat, prenyada de més o menys deures, de més o menys drets. Aquesta és la rigorosa lògica.*

— *Però no és la pràctica.*

— *Si els homes no haguessin pensat més que en la pràctica, potser avui encara ignorarien que són homes.*

— *Serà impossible fer-te compendre la trascendència del deure i del dret. Haurem d'imposar-t'ho.*

— *Es clar! Es el recurs universal, sigui qui sigui el triomfador.*

— *Hi teniu dret. Cal eliminar l'enemic.*

— *Però tota vostra força d'esquerres i dretes plegades, no podrà mai destruir la vera realitat d'aquests mots que et diré ara: Tot aquell que de drets i deures em parla, no intenta altra cosa que llevar-me la meva veritable llibertat personal. Em vol esclau. I l'esclavitud ni de l'ideal propi l'acceptaria jo mai.*

BRAND

La fam de Rússia durant l'imperi tzarista

Per ésser sumament educatiu i per demostrar com durant el vell règim no es patia de fam a Rússia—aquesta fam que és un argument anti-revolucionari—traduim un fragment de capítol de les memòries de Louise Heritte-Viardot, publicades amb el títol «Une famille de grands musiciens».

«Un dels grans flagells de la Rússia és la fam. En aquesta immensa encontrada tan rica de blat, cada any hi ha províncies senceres on la collita és dolenta degut a la secada o al fred. El Govern fa poca cosa per a socòrrer la malaurada població a la qual la fam, l'escorbutí i el tifus delmen ràpidament. I l'ajud particular és impotent, car passa per les mans de l'Administració, i tothom sap el que això vol dir. Si, per exemple, cada habitant d'un districte ha de rebre dues lliures de farina, només li serà distribuida una lliura; les tres quartes parts d'una lliura hauran desaparescut a les vastes butxaques dels funcionaris. Així, per a una població de 4.000 ànimes, es distribuiran 1.500 lliures.

«Es en va que s'hagi volgut remediar aquest estat de coses. Així, la senyora que m'ha posat al corrent d'aquests fets, m'ha comptat el que li succeí a ella mateixa: Després d'haver reunit prop de 6.000 rubles per mitjà d'una capta, marxà a Saratov, on regnava una terrible fam (era l'any 1901), A cada *isba* s'hi veien les *escenes* més espaoroses. Centenars de dissortats morien als seus ulls, de debilitat, de desesperació o de malaltia; res, però, no la desanimava. Ella estava ocupada en cumplir la seva noble missió de distribuir farina i donar-los consol, quan el governador la cridà. Li demanà el que havia anat a fer, i davant de la seva resposta que repartia pa als famolencs:

—Sou enviada pel govern o sou de la família imperial?

—No!

—No? Dons bé, jo us *privo* de socòrrer a ningú, car *aquí no hi ha fam.*

«Per a probar-ho, els periòdics locals publicaren uns quants dies després, articles declarant que «contrariament al rumor que havia corregut, no es patia de fam enlloc.»

Lector: Ja sou subscriptor de JUSTICIA SOCIAL? Per a continuar la nostra obra, ens cal la vostra cooperació i la dels vostres companys.

Volem la Pau[1]

Esguardeu, homes, els camps que suara estàn verdejants, ufanosos. Tot respira vida. Aspirar a plè pulmó l'aire pur d'aquesta natura suavitza l'ànima, portant benestar als cors... Els vostres infants hi aniràn a jugar i es faràn forts i intel·ligents; que enfortint-se els cossos s'enforteixen els cervells paral·lelament.

Si durés molt, eternament la visió dels nostres camps que ens donen vida, penseu un xic: L'Esdevenidor apareixeria molt diferent al d'ara. Aquells fills vostres que haurien pujat en mig la verdor aquella, barrejant els seus perfums amb els de les flors i cantant a l'unissó amb els ocells, capiu el que serien? Si tots els homes tinguessin fills i aquests fills sentissin tots l'atracció de les boscúries, l'idea de guerra no existiria; s'estimaríem massa el nostre.

Si un dia es trobeu al camp, odorífic, celestialment odorífic, penseu en guerres amb els vostres germans? No; no podeu, perquè l'ànima vostra se us omplena de poesia. I fixeu-vos-hi: Els poetes no canten mai la guerra, sinó l'amor. En lloc de sentir-vos altius en mig la immensitat dels camps, sentireu el misticisme de germanor. Si trobeu un home que creua el vostre camí, enc que no l'hagiu vist mai, hi tindreu paraules fraternals i potser fareu el camí junts, i en la magnitud de la natura us sentireu infinitament germans amb aquell home. Res que provingui del mal us entrarà al cor. I això, dit vagament, és una demostració de la Pau, que deuria ésser pregonada i sentida en el fons del cor de tots els humans...

* * *

I ara,—diuen—la Pau s'acosta... Potser, avergonyida, es resisteix a arribar. Els humans de cor, els senzills, els que no tenen cap ambició dolenta sinó el sant desig de benestar social, —i aquests són els obrers—poden fer, amb un xic de voluntat, que aquesta Pau mesquina que s'acosta sigui esplendorosa com un sol de redempció...

No us horroritza que els nostres camps, ara verdajants, que són la nostra riquesa, es tornin esplanades interminables de creus?

Doncs si aquesta visió us commou, no volgueu repetir-la. El món, abatut, demana la Pau.

Feu que els infants, en obrir un periòdic, no topin els seus ulls amb els titulars esgarrifosos de les guerres, ni s'els hi aparegui damunt d'aquelles planes un interrogant profond,

Feu que aprenguin a estimar. Si en vosaltres hi nia encara l'enemistat, feu que en ells no n'hi hagi rastre... Així és com esdevindrà la Pau del Món.

M. Badía Colomé

(1) Sobrant del número passat, dedicat a la Pau Social.

CAP AL TARD

Es l'hora del crepuscle, és l'hora benèida;
s'escampen per la terra rogenques resplendors,
i un alba llumeneta titil·la avergonyida
enllà del cel purissim prenyat de serenors
Del cloquer de la vila s'ouen acompassades
les veus de les campanes que toquen a oració.
Passa un vol d'orenetes xisclant esbogerrades
i un rossinyol refila amb dolça devoció.
Per l'horta exuberanta, per entre el verd braucatge,
lleument petonejant-lo llisqueja el ventijol;
i en la propera serra va bresolant l'oratge
la boirina daurada pels raigs morents del sol.
Dintre l'augusta calma de l'hora melangiosa
s'aixeca un clam de vida, suau, indefinit;
i en tan s'adorm natura, la nota misteriosa
s'esten i s'ageganta enllà del infinit.

Rafel Maseip

ECOS I COMENTARIS

Un altre «cuerpo»

Diu la premsa que per difondre per totes les terres d'Espanya, els principis del nou partit de l'Unió Patriòtica, s'està organitzant un «cuerpo» de propagandistes, del qual podran formar-ne part—no cal dir-ho—les senyores, que tinguin certes qualitats oratories.

La força de la simpatia

L'Ajuntament de Barcelona ha sofert una altra renovació.

El nou Alcalde és persona que mereix la confiança dels que l'han elegit, cosa molt natural; i també la del nostre confrare «El Diluvi» cosa sintomàtica per a no dir sospitosa.

Sempre endavant

Tenim doncs Ajuntament nou.

I barraques velles.

I grups escolars que ja comencen d'ensorrar-se abans d'ésser acabada la seva construcció.

Però no tot és desolació. El nombre de pobres de moltes provincies va disminuint. Es un fet, tan evident com l'hospitalitat infinita de la ciutat de Barcelona.

Solidaritat

En certs moments de prova la solidaritat és tan fatal que s'imposa per ella sola.

Veieu ara mateix a Itàlia; ha sigut un comunista qui ha venjat l'assassinat del socialista Matteotti.

I això vol dir que el Front únic, el pot portar l'aire, un fet un pensat o una necessitat extrema.

Llavors el Front únic s'imposa, trencant en sec les deliberacions i solucionant les diferencies dels que han de defensar-se junts.

Per això, malgrat que les voluntats són poc afectes, no desconfien mai de veure el Front únic entre nosaltres.

Opinions

Els comunistes de casa nostra tot sovint cauen en l'error de qualificar enemic a qualsevol socialista que no estigui incondicionalment amb els homes de Moscou.

Duptem de que els nostres comunistes puguin estar massa convençuts del que diuen.

De la mateixa manera que nosaltres no serem mai socialistes, coincidint en absolut amb els socialistes d'altres pobles, *els nostres comunistes* no seran mai com els comunistes de Moscou.

Moscou i Barcelona són dues coses diferents.

Qualsevol sistema que vulgui creixe i fer-se fort, ha d'arrelar-se com els arbres a la terra on són plantats.

Homenatge a Guimerà

Entre els homenatges que arreu del nostre poble i de fora han fet al Mestre Angel Guimerà, criem que el millor és el del ciutadà de Figueres, Francesc Baus, el qual d'un sol cop s'ha mostrat un gran poeta, un dels millors poetes catalans. Veu's-aci la seva magnífica obra d'art:

«A D. ANGEL GUIMERÁ

A Cataluña ha muerto un hombre,
que jamás se olvidará
Barcelona hará su gloria,
a D. Angel Guimerá.
El autor de *Tierra Baja*,
de periódicos morales,
de libros por la casa,
de versos por las calles.
Cuando tengo la noticia,
que el poeta Guimerà,
clipsando va su vista,
que pronto morirà.
Industrias y comercios,
cerrados ya estàn,
Figueras unos versos,
allí s'escribiràn.
Después vemos el velo,
el manto funeral,
Dios le tenga allí al cielo,
la patria celestial.
Venid poetas al entierro,
todos los diplomàticos,
empleados de todo el hierro (1)
venid hombres ilustrados,
acompañar en su tumba
a D. Angel Guimerá.
Cuando tomo yo la pluma,
me dan ganas de llorar,
llevadle una corona,
y un lirio de San José,
lo ama tanto Barcelona.
como el poeta Verdagué.
Soy un poeta pobre,
mi corazón grande serà,
nunca olvido toda obra,
del poeta Guimerà.
Guimerá que Barcelona,
a la tumba descansais,
por mi vendrá la hora,
Figueras no llorais.
Soy un poeta por la prudencia
igual la oración,
cuando miro mi conciencia
veo mi salvación,

(1) Cal advertir que el senyor Baus és manyà.

Fulletons de JUSTICIA SOCIAL
4 de octubre 1924

Anti-Eva

A l'amic Cristòfor de Domènec

Sou generós, amic de Domènec, fins en excés generós; la vostra generositat és quasi immoral, arriba fins al malbaratament. Es veritat que sou ric, molt ric, però cal tenir una mica de mesura en les coses; les generositats són molt ofensives pels miserables.

Com qui no fa res, vos regaleu pervenir; així, com un petit present, com una cosa que no hi deneu importància. I una font de riquesa tan grossa que és el pervenir, tantes indústries floreixents que l'exploten,—tiradores de cartes; pitonises, metges i apotecaris, sacerdots de totes religions, etc.—Vos el regaleu, el doneu, el llenceu pel balcó com qui llença un llum apagat. En veritat, tireu per terra el negoci, quan se n'adonin aquells estaments temo per vos, amic de Domènec, temo per vos.

Però gentilesa per gentilesa. Jo vull correspondre al vostre present. Jo vull correspondre amb tota dignitat i amb la mida que em permeten les meves forces. Preneu-hi vos la sana intenció sense mirar la poca vàlua.

Jo també vull estripar un tros de futuritat i portar-vos la al davant... Es a dir futuritat... Jo no se ben bé si el que vos contaré ha de passar encara o ja ha passat; si és un poble que té d'ésser o ja ha sigut. Jo sols sé que està més enllà encara del que els homes podem obtenir, malgrat que tots ens creiem tenir o ens manca poc per tenir.

Jo no sé on situar-vos el poble de la meva narració. Estarà per allà, a l'Irak, el melic de l'Humanitat, al dir del savis? Estarà per la India on els homes aprenen a no ésser i a esdevenir esperits? O per l'Egipte, generatriu de civilitzacions? Jo quasi em decanto a creure que fou per les terres d'Irak; on estigué el paradis, on Eva,—mans magnànimes de dona—cullí la fruita de l'arbre prohibit; la fruita santa que ens feu humans, que ens feu bells, perquè ens donà el Neguit i la Dolor,—Eva, benèida sigas!—I crec que fou a allà perquè al meu poble era la Anti-Eva.

Poble d'éssers perfectes, bells de cos, d'esperit altiu, de cervell atapait de Ciència. Els savis d'aquell poble eren els més savis que en el món hi ha hagut i hi haurà, de mirada serena, calmosa acostumada a esguardar totes les llunyanies i totes les profunditats; de barbes blanques, riçades, exuberants, com si volguesin arrelar en la Terra per sapiguer-ne més els secrets; de gest el més noble. Ells regien el govern d'aquell poble perfecte.

Un dia el més savi de tots els savis, el de l'esguard més escrutador, el de la barba més blanca i més opropada a la terra per sentir-ne els batecs, el de l'esperit més altiu, descobrí la Veritat de totes les Veritats, la Bellesa de totes les Belleses, l'Amor de totes les Amors; descobrí l'Absolut.—Uter ubèrrim on totes les coses s'engendren, plansó magnífic per totes les coses que ha engendrat, font d'on parteixen tots els torrents, mar on van tots els rius.—

Tots els savis caigueren de genolls en terra i oferiren tota l'altivesa de la seva ànima, tota la grandesa del seu saber a la Veritat última i Veritat primera, a la Veritat única. Generosos com adolescents, portaren la nova descoberta al poble. I el poble intel·ligent, bell, sapiguent la valor del que li oferien els seus savis, es tornava foll d'alegria. Era un present divi, car era Déu en persona; un Déu que viuria, des d'allavors entre ells, no com el Déu de les religions que cal lligar-lo i clavar-lo ben fort, perquè tot sovint s'escapa dels esperits, sinó un Déu que formaria carn i substància dins ells, car era ells mateix. Tots els secrets sabuts, tots els dubtes esvaits, tots els neguits vençuts, la Felicitat, vetaquí el que tenia aquell poble.

Més, aquell poble fins allavors excels, anà degenerant, la vida no tingué des d'aquell moment cap valor, cap objecte. De tant d'esperit havia mort l'esperit; dintre els cervells ni dintre els cors ja res se removia; cap dematí portava un nou anhel, ni cap vespre portava un nou cansanci; vivia ficat dintre el suprem saber i no tenia duptes ni tenia inquietuds; era ell mateix la claror i no veia ombres, però no veia tampoc la lluna. I enyorava les ombres. Els ulls perderen brillantor, l'esguard era esmortuit, no interrogava ja; tot ho sabia; els homes caminaven amb moviments feixucs, cansats, els braços caiguts, el posat entontit.

Eren ombres humanes. Un sol anhel hi planava allí, un anhel negatiu, la negació d'uns anhels.

«Doneu-nos la Dolor, retorneu-nos el Neguit, retorneu-nos el Dupte». Ve't-aquí l'únic anhel que ja no es podia acomplir.

Els savis deliberaren, i el més jove de tots, el de la barba menys blanca, el de l'esguart menys escrutador, digué: —Cremem els llibres.—I cremaren els llibres on la Suprema Llei hi era escrita.

Però ells no oblidaven:—Cremem-nos a nosaltres, digueren. I en un gran foc a la plaça pública, els savis de les barbes blanques, de l'esguard serè, del noble gest, com a serments cremaren. Era l'alliberació.

El poble degenarà i desaparegué; solament uns quants descendents superviveren. Tenen el cos pelut, la cara ferotge, són uns simis que viuen en els arbres, esperant la nostra Eva que culli la fruita prohibida de la Dolor i del Neguit; la que els farà homes.

Cot de Boldú

Del número pròxim

Vermells, grocs i blancs
per F. Viladomat

Pel Front Unic
per Josep Cervelló

La tragèdia dels pobles rurals
per Joan Forment

La llibertat de l'home
per Cristòfor de Domènec

Els tractes del patró
Caricatura per APA

Evolució o revolució social?
per E. Mira

Visita a l'Exposició Internacional de la Cooperació, a Gant
per J. Comaposada

Raport de Manouilski al V Congrés la Internacional Comunista

i articles de Serra i Moret, M. Vidal, Goteres i altres.

Pendre les frases retòriques com a fets consumats, és condició molt meridional.—PIO BAROJA

Als nostres corresponsals

Fem present als nostres corresponsals que les liquidacions deuen practicar-les cada fi de mes. Als negligents que no ho efectuin els girarem, carregant-los una pesseta per les despeses.

No admetem retorns de paper. Per això facturem els exemplars a 10 cts.

JUSTICIA SOCIAL és l'únic periòdic de la nostra terra que recull en un sol ideari tots els desitjos del poble

Treballador!

Sigues digne de la teva condició humana!

Com a home, t'has de sentir ciutadà i laborar amb el socialisme per l'adveniment d'una societat millor.

Com a productor, t'has d'aplegar dins les organitzacions obreres, i treballar pel millorament immediat dels teus germans.

Als suscriptors de fora

El manteniment d'un periòdic com el nostre comporta un sacrifici constant. L'anormalitat actual fa més dura encara la vida de JUSTICIA SOCIAL.

Preguem a tots, vivament, vulguin ajudar a l'èxit de la nostra obra remesant-nos l'import de les suscripcions que s'ens deuen.

Què fas pel millorament de la nostra societat? Com contribueixes al manteniment de la premsa socialista i obrerista?

L'Home i la Terra

EL PROBLEMA AGRARI A CATALUNYA

(DE COL·LABORACIÓ)

La forma més injusta de relacionar-se el capital i el treball és aquella en la qual el treballador cobra un sou o jornal i totes les pèrdues i guanys del capital i sense que el treballador tingui intervenció en la direcció superior. Aquesta forma més rudimentària de relacionar-se capital i treball s'ha anat diversificant i de l'element no treballador s'han anat desprenent elements que han aconseguit comptar amb un factor especialment destinat a desempenyar funcions que abans tenia el capitalista. Aquesta distinció s'ha fet principalment en les societats anònimes en les que el capital es reserva la direcció superior, peró delega molta part de la tècnica a elements que en realitat no són mes que treballadors intel·lectuals, empró capitals en forma d'obligacions i per els que paga un interés fixe i a voltas lloga els instruments de treball. Ha d'ésser ideal de l'humanitat el que el capital en les empreses no tingui més participació que la que com a tal capital li correspon, o sigui, tot el més la de cobrar un interés no usurari. Tots els altres elements que intervenen en una empresa han de passar a l'element treball.

En l'explotació de la terra no s'han implantat els moderns mètodes d'organització econòmica de les empreses que l'indústria ha adoptat arreu del món. En l'explotació de la terra per mitjà de jornalers, l'element capital, i el de la propietat de la terra, la direcció tècnica, la direcció superior i el dret als guanys i a les pèrdues es confonen en l'element propietari. A Catalunya no hi ha grans extensions de terreny explotades pel seu propietari mitjansant jornalers. Sols hi ha algún d'aquests cassos que podríem nomenar de latifundi a la «provincia» de Lleyda, per això i degut a ésser de les Garrigues el llavors conceller d'agricultura de la Mancomunitat senyor Mias, el quàl va proposar fa uns tres anys a l'Assemblea d'aquella corporació que per a resoldre el problema agrari a Catalunya la Mancomunitat comprés grans extensions de terra i la repartís als jornalers del camp. Aquest procediment de resoldre el problema agrari seria bo aplicat a Andalusia on la forma d'explotació de la terra és la que en podem dir jornalera, però a Catalunya seria insuficient.

Els principals principis que per la seva implantació en la indústria ha lluitat el proletariat en els darrers anys han sigut la participació en la direcció superior mitjançant els consellers obrers, com s'ha fet a Alemanya, o la intervenció dels delegats de taller com s'ha volgut fer a Catalunya. La participació en els beneficis s'ha resolt ja en l'agricultura catalana mitjançant les concessions de les terres, a rabassa, parceria o arrendament; per això els pagesos catalans estan un graó més enlaire que els treballadors de les indústries en l'escala de la reivindicació social. Però això no vol dir que hagin de renunciar a continuar pujant més graons d'aquesta escala volguent que el que es paga al propietari de la terra sigui un tant fixe, i per tant, en diners, que no equivalgui a l'interés legal del capital terra, i que es pugui d'una manera o altra expulsar del camp al propietari que no hi posa cap suor i que la terra sigui tan sols del qui la treballi i mentre la treballi.

Per acabar amb la classe jornalera el millor és donar facilitats a l'obrer del camp per arribar a propietari. Per això el millor seria aplicar les lleis de l'Alba, per les quals tenint en compte que l'únic títol que dona dret a la propietat de les coses és la seva utilització en profit de la societat, la terra inculta podria ésser expropiada en profit del que la volgués cultivar pagant-ne el seu just preu, i anant més enllà adoptar les teories del senyor Riog i Bergadá obligant als propietaris de terrenys incults que no trobessin comprador a establir-los a cens pagaders en diners de manera que mai pogués ésser augmentat el cànon, ni tret el pagès de la terra de la qual passaria a ésser-ne propietari amb la càrrega del cens a sobre i amb responsabilitat hipotecària per la manca de pagament de la pensió, i, arribant encara més enllà, fer aquest cens redimible en profit del pagès pagant aquest el just valor de la terra sempre que vulgués i pugués.

Els pagesos han de procurar que les terres no estiguin a aparceria. Pagant en diners redueixen el capital als drets que li pertoquen de cobrar un interés. La concessió de la terra ha d'ésser a perpetuitat passant la propietat de la terra al pagés amb la càrrega de la pensió amb la qual cosa en realitat la terra en lloc d'ésser concedida a arrendament ho serà a cens. A més, la pensió no ha d'ésser usuràría limitant-se a un cinc o sis per cent del valor veritat de la terra quan s'entregui al pagès.

Cal distingir entre rabasses i aparceries. En la rabassa i en el terratge de Tortosa es concedeixen les terres ermes per a que el pagès les planti de vinya en les rabasses i d'arbres fruiters en el terratge. En les aparceries, la terra es dona ja cultivada. D'aquí que seria un mal procediment calcular la pensió partint del que dona cada any la terra. En aquest cas es convertiria la injusticia de pendre com a propietat a indemnitzar al propietari el treball del rabasser o del cultivador del terratge que és qui ha convertit la terra donada erma en conreu. Per això el millor per a calcular la quantia de la pensió serà partir del valor de la terra quan va començar el contracte i així serà molt més petita la pensió que es pagarà per una terra arrabassada pel pagès que per una terra plantada ja per l'amo.

Com diem la concessió de les terres ha d'ésser a perpetuitat. Els antics rabassaires sostenien que les terres donades a rabassa ho eren fins i tant que la vinya s'hagués d'arrabassar de nou per haver mort d'un cop, al menys les dues terceres parts dels ceps, partien per aquesta creença que la paraula rabassa ve d'arrabassar, verb que indica el treball a fer en una terra per a plantar-hi vinya arrabassant o sigui arrencant les soques i arrels de les plantes que abans hi havia, fossin arbres o ceps morts, procedents d'una anterior plantació. Els propietaris deien que rabassa era la mateixa planta del cep i per tant com la concessió era rabassa morta finia quan dues terceres parts dels ceps plantats a arrel de la concessió s'havien mort. L'Acadèmia de Jurisprudència de Catalunya va convocar una reunió de propietaris de les diferents encontrades de Catalunya, a la qual assistí algún altre element interessat en la qüestió, i va resoldre que la vida d'un cep era de cinquanta anys. El Codi Civil en 1889 va adoptar el criteri dels propietaris i de l'Acadèmia de Jurisprudència de Catalunya declarant que la concessió de terres a rabassa s'extingirien als cinquanta anys.

Des de 1873 que els rabassaires de Catalunya lluiten per a que les concessions a rabassa siguin perpètues i perque siguin redimibles a voluntat del pagès. En 1873 ja estaven federats tots els rabassaires de Catalunya i conseguiren del govern de la República espanyola una llei de redempció, llei que fou suspesa pel poder executiu en 1874; en 1890 es promogué forta agitació produida per la llei dels cinquanta anys; l'agitació es reprodui a principis del segle XX i fa quatre o cinc anys hi ha hagut entre els rabassaires del Penadés, en els arrendataris del baix Vallés i en algún altre poble del baix Llobregat, com a Cervelló, fort malestar que s'ha traduit en nombrosos conflictes amb els propietaris, havent-hi hagut boicots a certes finques, un assassinat al Penadés, empresonaments, disolució de societats (Castellví de la Marca i Almunia) i nombrosos desahucis. Ja veuen alguns propagandistes de la causa agraria a Catalunya com van errats en dir que l'agitació rabassaire a la nostra terra és cosa d'un parell d'anys a aquesta part.

Dr. Camarada

Edicions de JUSTICIA SOCIAL

En vista de l'èxit assolit entre els nostres lectors, de la magnifica prosa del gran Màxim Gorki C O M P A N Y !, publicada fa unes setmanes com a fulletó del nostre setmanari, la redacció ha cregut oportú fer un tiratge apart de la dita obra.

Amb C O M P A N Y ! de Màxim Gorki, doncs, inaugurem les EDICIONS DE JUSTICIA SOCIAL.

Les EDICIONS DE JUSTICIA SOCIAL, *després de C O M P A N Y ! de Màxim Gorki, publicarà altres obretes que anunciarem des d'aquestes pàgines.*

C O M P A N [illegible] Màxim Gorki ha sortit ja.

Amics, adquiriu el primer número de les EDICIONS DE JUSTICIA SOCIAL.

De venda: als quioscs. Comandes: a la llibreria d'En Marçal Badia, de Reus. Preu: DEU CENTS.

Els nostres lectors no han d'oblidar que aquest número de JUSTICIA SOCIAL ha estat revisat per la censura militar

Noves i documents

BULGARIA. — **Macedonis i comunistes.**

Todor Aleixandroff, el cap de l'organització revolucionària macedònica, va morir assassinat en 31 d'agost en mans de dos joves macedonis que estaven al servei dels comunistes búlgars. Els macedonis callaren la fatal nova per tal de preparar secretament la venjança de la qual han sigut víctimes Alcko Patxà i el coronel Athanasoff, caps dels comunistes macedonis, i Stadjidimoff i el jutge Kovatxeff, diputats comunistes búlgars. Els primers foren morts a la frontera sèrvia i els segons a Sofia. Els dos autors dels assassinats de Sofia estan en mans de la justicia.

Els nostres lectors recordaràn que Todor Alexandroff dirigia el moviment autonomista macedònic junt amb el general Protogueroff i Petrus Chaülleff. Havia nascut en 1882 i la seva vida començada com a mestre d'estudi havia sigut una aventura continuada. Des de 1910, quan en virtut del tractat de Neuilly, Macedònia fou repartida entre Iugoslàvia i Grècia, Alexandroff vivia a les muntanyes comandant els cèlebres *komitajis* o bandes revolucionàries que dominen tota la part muntanyenca i regions frontereres. Era un home noble, de regular cultura, d'un gran atractiu personal i exercia un poder il·limitat sobre els patriotes macedonis.

Els comunistes búlgars havien minat l'organització macedònica la qual volien utilitzar per a llurs fins. Havien cedit en 1922 a les condicions imposades per Alexandroff, però l'aliança mútua no va durar més que des d'agost de 1923 a mitjans de setembre quan va esclatar la revolució comunista búlgara. En 1.r d'agost darrer, Alexandroff va fer públic que les forces macedòniques lluitaven per la llibertat pàtria i res tenien en comú amb els comunistes. Després de la seva mort, el general Protogueroff sembla l'indicat per a dirigir el moviment revolucionari macedònic, el qual des d'ara ja no es podrà confondre més amb el moviment comunista balcànic que tan profundes arrels ha posat a Bulgària.

JAPÓ.—**Un atemptat.**

El dia 1.r de setembre, Kyutaro Wada, periodista, va disparar uns quants trets contra el general Fokuda, ferint-lo lleugerament. L'agressor va declarar que tenia idees socialistes i que havia intentat matar a Fukuda, governador militar de Tokio a l'època de l'assassinat de Sakae Osugi, en justa venjança d'aquell crim ignominiós. Osugi era un distingit socialista que en la nit del 16 de setembre de 1923 va morir estrangulat, juntament amb la seva companya i un nebodet de sis anys, en mans d'un escamot de policia comanat pel capità Amakasu. Malgrat haver-se proclamat l'estat de guerra a causa dels grans terratrèmols que aquells dies desolaren el Japó, Amakasu fou condemnat a deu anys de treballs forçats i els gendarmes a les seves ordres a tres. Amakasu va confessar que ell personalment havia mort a Osugi per considerar-lo un ser perillós per a la societat.

La condempna de Amakasu fou considerada trivial en relació a les penes que solen aplicar-se al Japó i per això, ara, el periodista Wada volia venjar la mort del seu company Osugi en la persona de l'exgovernador militar, el general Fokuda.

L'atur forçós

Es incalculable el nombre d'obrers que es troben sense feina des de les destruccions ocasionades pels violents terratrèmols de setembre de 1923. El nombre de fàbriques damnificades per aquella horrible catàstrofe passa de 13.000 i a la manca de feina s'hi han sumat les greus dificultats de la vida cara. Gran nombre d'obrers intel·lectuals es troben també per aquesta causa en una situació desesperada.

Les autoritats, justament preocupades per la gravetat dels problemes, treballen incessantment en cerca de solucions. S'han creat moltes oficines de col·locació i es fa considerable pressió a les empreses comercials per tal de que facilitin treball i redueixin els nuclis de gent parada. Els plans de reconstrucció es porten a la pràctica amb febrosa activitat, però el mal és greu i la solució definitiva és lluny encara. Com sol succeir en aquests cassos, les organitzacions obreres han quedat sumament debilitades i llur esperit de combativitat ha perdut gairebé tota eficàcia.

GEORGIA.—**La lluita per l'independència.**

El 28 d'agost darrer va esclatar a Georgia un fort moviment insurreccional contra el poder dels Soviets i a favor de la indepedència de Georgia. Els informes de Moscou són de que els elements menxevistes units amb l'antiga noblesa han produit un moviment artificial per tal d'enderrocar la dictadura del proletariat. La legació de Georgia i els missatges que dirigeix a les nacions civilitzades l'antic president de la República, Noé Jordania, diuen que tot el poble està en armes contra la tirania bolxevic i que passen de 5.000 les persones afusellades per les tropes rojes entre les quals hi ha un gran nombre de dones, vells i criatures.

Probablement hi ha una gran dossi d'exageració en un costat i altre. L'importància de l'insurrecció és evident tota vegada que en un principi va obtenir un èxit remarcable apoderant-se del ferrocarril transcaucàsic, portant la lluita dintre de les ciutats més importants com són Tiflis, Batum i altres, havent-se de menester considerables reforços de tropes rojes per a que els rebels es retiressin a les muntanyes on se sostenen virilment malgrat la superioritat material dels exèrcits de Muscou.

La lluita és desigual i no es difícil preveure la fi. L'apel·lació a la Societat de les Nacions i a la democràcia americana pot en últim terme suavitzar els resultats de la lluita però no pot canviar els resultats molt intrínsicament. Els georgians sostenen una lluita terrible i desesperada i mereixen la simpatía universal. No aventurarem ara un judici definitiu sobre aquest dolorós episodi, limitant-nos a donar qualques dades per a il·lustració dels lectors.

Georgia es una nació situada al cim de la serra del càucas i limitada per aquesta. A l'est limita amb el mar Carpi i a l'oest amb el mar Negre. Al sur limita amb Azerbaidjan i Amèrica. La capital és Tiflis que compta amb prop de mig milió d'habitans. La població total de Georgia és de 2.375,400 habitants i l'extensió és poc menys que la de Catalunya.

En 1918 va constituir-se una República federal integrada per Georgia, Armenia i Tartària. En març de 1919, Georgia va proclamar la seva independència la qual fou reconeguda pel govern dels Soviets i per moltes altres potències. Russos, anglesos i americans es disputaven la explotació dels rics jacements petrolífers lo qual, segons informes d'aquella època, produia el malestar i l'agitació a que continuament estava sotmès el país particularment per part dels elements comunistes. Governaven el país els socialistes revolucionaris (menxevistes) en altre temps units a llurs correligionaris russos i afiliats a la Segona Internacional. El govern i els elements directors mostraven preferències per les empreses britàniques ço que va decidir als bolxevistes a prescindir de tot mirament llençant-se sobre Georgia en 1921 i incorporant-la per la força—igual que l'Azeibaidjan i Armènia—a la Federació de Repúbliques Socialistes Soviètiques. Totes les persones prominents o significades en el règim anterior foren afusellades o retingudes en les presons llevat, naturalment, de les que pogueren fugir. Aquesta és, doncs, la segona repressió violenta que sofreix Georgia, si bé la veritat és, que des de 1921 ha sigut dominada pel terror. El noranta per cent de la població és cristiana i, com la de la pobre armènia, la seva història és una llarga cadena de martiris, que, en interés de l'humanitat, els Soviets haurien d'ésser els primers interessats en posar-li fi.

ESPANYA.—**El Comité de la Conderación Nacional del Trabajo**

Hem rebut la següent nota:

«Camaradas de JUSTICIA SOCIAL:

En «Industrial Solidanty», órgano oficial de los Y. W. (Trabajadores del Mundo) que se publica en Chicago, se acusa a la Confederación Nacional del Trabajo de España de háber recibido dinero de América de cuya inversión no ha dado cuenta.

Como este Comité no tiene noticia de que se le haya enviado por los Y. W. cantidad alguna, y a fin de contestar como se merecen las procacidades de lenguaje del articulo de referència, rogamos a la Y. W. que nos diga públicamente, cuándo, cómo y a quién, y cuantas cantidades ha enviado a España. Recibida la contestación de dicho organismo, hablaremos con la claridad que el caso merece y las circuntancias nos permiten.

Adelantamos que es cierto que se ha recibido dinero de América; pero no por conducto de los Y. W. y a quien lo ha remitido le han sido dadas las satisfacciones y garantias necesarias.

Nota.—El Comité de la Confederación del Trabajo de España ruega a toda la prensa obrera del mundo reproduzca esta nota.

Saludos fraternales a todos.

Barcelona 17 septiembre 1924.—*El Comité de la Confederación Nacional del Trabajo de España.*»

SETMANARI SOCIALISTA

Justicia Social

2.ª època

CIÈNCIES - LITERATURA - ARTS

REDACCIÓ:
Carrer de Guardia, 14, pral. - BARCELONA

ADMINISTRACIÓ:
Marcial Badia, Llovera, 13. - REUS

REDACTORS i COL·LABORADORS:

Gabriel Alomar - Serra i Moret - Josep Comaposada - Alfons Maseras - Dr. Aguadé Miró - Cristòfor de Domènec - J. Carner Ribalta - J. Llorens i Artigas - Dr. Emili Mira - Vicens Vilarassau - Dr. Joaquim Xirau - Francesc X. Casals - "Apa" - Rossend Llates - Dr. Muntanyà - Francesc Viladomat - Sara Llorens - Manuel Galés "Galdric" - Marius Vidal - Ferrán Cuito - B. Farré - Josep Ricart i Sala - Manuel Escorza - Josep M.ª Pou i Sabater - J. Recasens i Mercadé - Rafael Campalans - Francesc Gandia - Dr. Josep Amorós - Emili Saleta - "Shum" - F. Cañadas - Josep M.ª de Sucre - J. Roure i Torrent - Manuel Alcàntara i Gusart - Dr. Cosme Rofes - Ignasi Iglesias - Roc Guinart - Puig Pujades - Joan Fronjosà - Balagué Baró - R. Ràfols Camí - Jaume Cardús - J. Duràn i Guardia - Joan Forment

REDACTORS-CORRESPONSALS

Albert Schneeberger - Rafael Ramis, *França*
Joan Comorera.—*Argentina*
Carlota Goteres.—*Xile*
René Lyr.—*Bèlgica*
Roberto Marvasi.—*Itàlia*
Dr. Andrés Ovejero.—*Madrid*

PREUS D'ABONAMENT:

Catalunya i Provincies:
Trimestre, 2'50 ptes. - Mig any, 4'50 ptes. Un any, 8 ptes.

Estranger:
Mig any, 5'75 ptes.
Un any, 10'50 ptes.

JUSTICIA SOCIAL *és l'únic periòdic socialista que es publica a Catalunya. Teniu el deure d'ajudar-lo.*

SUSCRIVIU-VOS-HI

personalment a la redacció o a l'administració, o bé trametent l'import de l'abonament a l'administrador, amb segells de correu, gir postal, etc.

Primeres Nocions d'Economia Política
CHARLES GIDE
Versió castellana de *J. Cardó*
Preu: 1'50 Ptes.

Avant-projecte d'una Llei de Cooperatives
J. SALAS ANTÓN
Preu: 0'15 Ptes.

Publicacions de Propaganda de *Acció Cooperatista*
Encàrrecs: Aurora, 11 bis.

J. M. PROUS i VILA

LA LLUNA DINS EL LLAC

(CANÇONS I POEMES)

Per comandes a la llibreria Bibliotheka, Llovera, 13. — Reus.

S'ha posat ja a la venda en les llibreries de Barcelona

Obrers del camp!
Llegiu i propagueu

"LA TERRA"

SETMANARI POPULAR
PORTAVEU DE LA «UNIÓ DE RABASAIRES DE CATALUNYA»

Es publica cada dissabte. 15 Cts.

Redacció i Administració: Carders, 12, 1.er
BARCELONA

"ACCIÓ COOPERATISTA"

Portaveu de la Federació de Cooperatives de Catalunya

Articles doctrinals sobre cooperació: El moviment cooperatiu a Catalunya i a Espanya: Problemes socials relacionats amb la cooperació.

APAREIX CADA QUINZENA

Suscripció anyal: 4 ptes.

Redacció i Administració: [illegible]

Imp. Bibliotheka. - Reus.